

Демократизація та гуманітаризація системи освіти вносять суттєві зміни не тільки у зміст поняття «відповідальність», а й в умови її формування. Сьогодні практика свідчить про те, що розширення рамок свободи в діях студентів саме по собі не забезпечує розвитку в них соціальної відповідальності. І це не дивно, бо її формування поки що носить переважно стихійний характер і тому малоефективне. В той же час, соціальна відповідальність передбачає, що людина повинна знати свої права та обов'язки, шляхи й засоби оптимальної їх реалізації з урахуванням наслідків, до яких вони можуть призвести.

Формування соціальної відповідальності є одним із найважливіших завдань підготовки молоді до вступу у суспільне життя як активної сили, що буде вносити реальний вклад в розвиток країни. Це особливо актуально у зв'язку з демократизацією суспільства, зі зростанням соціальної ролі особистості, адже за таких умов межі відповідальності особи значно розширюються.

Забезпеченню ефективності формування соціальної відповідальності студентів у процесі їх навчання має слугувати самостійна робота. Саме в самостійній роботі проявляється суть особистості, її основні потреби, моральна вихованість, вольові якості. І саме вона (самостійна робота), а не монологічний тип викладання, який значно обмежує можливості студентів у прояві своїх власних почуттів, ініціативи, самостійності і творчості, дає можливість пробудити зацікавленість у процесі та результатах навчальної праці, сприяє засвоєнню міцних, глибоких, осмислених знань, виробленню бажання знати більше. Це дуже суттєво, якщо врахувати, що відповідальні дії включають у себе і пізнавальний, і емоційно-вольовий, і практичний компоненти. Крім того, самостійна робота — це набуття вмінь та навичок, необхідних для подальшої ефективної, а отже відповідальної діяльності.

З іншої сторони, самостійна робота дає можливість ширше впроваджувати індивідуальний підхід, який сприяє адекватному розвитку здібностей і знань студентів. Безумовно, за таких умов процес формування соціальної відповідальності студентів стає значно ефективнішим.

І. В. Кулага, канд. екон. наук, старш. викл.,
кафедра політичної економії обліково-економічних ф-тів

ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

Ми настільки звикли до певних явищ та подій, що інколи навіть не замислюємося: а чи є це обов'язковим? Чи є обов'язковим, щоб всі студенти в один і той самий день починали свій навчальний рік, займалися за типовими програмами і в типових групах?

Для того, щоб відповісти на ці питання звернемося до історії. Розвиток системи освіти розпочався з організації навчання, яке базувалося на поєднанні парної («вчитель-учень») та індивідуально-організаційної форми (самостійна робота з джерелом інформації—підручником, посібником тощо). Згідно термінології В. Дьяченко [2] такий спосіб навчання називається індивідуальним (ІСН). Довгий час ІСН був провідним, але з появою потреби в масовій освіті він передав естафету груповій формі навчання («один говорить — всі слухають»). І хоча її впровадження потребувало спеціальних програм, адаптованих для всіх, спеціальних приміщень та обладнання для проведення занять, формування однорівневих груп тощо, потреба суспільства в освіті була настільки нагальною, що поступово груповий спосіб навчання (ГСН) став домінуючим.

На сьогодні практично вся педагогічна наука обслуговує ГСН і надає пропозиції щодо його вдосконалення. Але чи не входить це у суперечність з сучасними потребами суспільства в освіті? ГСН не надає людині необхідних комунікативних якостей та практичних навичок, не вирішує завдання творчого розвитку особистості. Що робити? Відповідь очевидна—замінити віджившу групову форму на іншу, більш динамічну, яка вирішує суперечність між масовістю і якістю освіти. Постає закономірне питання: «Як це зробити?»

Ще стародавні мислителі зазначали: «Якщо бажаєш чомусь навчитися сам, візьми собі учня». Тобто, щоб оволодіти предметом, учень сам має когось навчати. Відповідно, потрібен механізм, котрий допоміг би це здійснити. Таким механізмом є самонавчання в парах змінного складу (ПЗС). Оскільки сьогодні хід навчального процесу повністю визначається вчителем, постає питання: «Хто саме бере на себе функції вчителя в ПЗС?» Функція вчителя «бути носієм навчального матеріалу» переходить до самого навчального матеріалу — підручника, посібника тощо. Функція передачі і тлумачення інформації переходить до студентського колективу, а сам вчитель виконує іншу функ-

цію — здійснює індивідуально-консультативну роботу, спрямує навчальний процес та контролює якість знань. Таким чином, навчальна група являє собою «колективного вчителя» і «колективного учня» одночасно.

Отже процес, заснований на ПЗС, є динамічнішим у порівнянні з сучасним навчальним процесом і має більше можливостей. Основними його принципами є: завершеність (учень має право перейти до вивчення нового навчального матеріалу, лише опанувавши попередній); індивідуальний підхід (кожен працює згідно зі своїми можливостями і здібностями); співробітництво і взаємодопомога [3].

Таким чином, якщо ми дійсно бажаємо навчити учнів спілкуватися, надати їм можливість виявити свої унікальні якості та перейняти унікальні якості інших, а також навчити їх мислити, найкращим механізмом для цього є ПЗС.

Література

1. *Альтшуллер Г. С.* Найти идею. Новосибирск: Наука, 1986. — 223 с.
2. *Дьяченко В. К.* Организационная структура учебного процесса и ее развитие. — М: Педагогика, 1989 — С. 6—21.
3. *Ривин А. Г.* Содиалог как орудие ликбеза. Революция и культура, №15—16.

Й. Ю. Кунатенко, старш. викл.,
кафедра іноземних мов ф-ту маркетингу

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В КНЕУ

Сучасні тенденції в розвитку освіти обумовлюють пошук нових форм і методів організації навчального процесу. Усе більшого значення набуває особистісний підхід до навчання, тому що він дозволяє максимально розкрити всю багатогранність і неповторність індивідуальних особливостей студента, що, у свою чергу, надасть йому можливість самореалізації у швидко мінливому